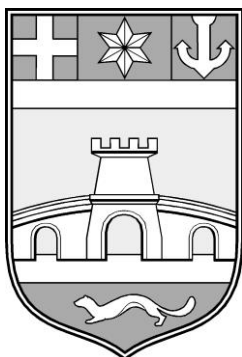

REPUBLIKA HRVATSKA
OSJEČKO-BARANJSKA ŽUPANIJA
SKUPŠTINA

Materijal za sjednicu

**INFORMACIJA O
POTPORAMA POLJOPRIVREDI,
RURALNOM RAZVOJU I
RURALNOM TURIZMU
NA PODRUČJU OSJEČKO-
BARANJSKE ŽUPANIJE
U 2016. GODINI**

Materijal pripremljen u

*Upravnom odjelu za poljoprivredu i
ruralni razvoj Osječko-baranjske županije*

Osijek, siječnja 2017.

**INFORMACIJA O POTPORAMA
POLJOPRIVREDI, RURALNOM
RAZVOJU I RURALNOM TURIZMU
NA PODRUČJU OSJEČKO-
BARANJSKE ŽUPANIJE
U 2016. GODINI**

UVOD

Područje Osječko-baranjske županije prostire se na površini od 4.155 km² i predstavlja jedno od najintenzivnijih područja poljoprivredne proizvodnje u Republici Hrvatskoj s 212.095 ha poljoprivrednih površina, od toga oranica 200.682 ha, voćnjaka 4.411,49 ha, vinograda 2.083 ha, livada 1.242,29 ha, pašnjaka 2.851,31 ha, staklenika na oranici 39,79 ha, iskrčenih vinograda 113,40 ha, rasadnika 103,21 ha, mješovitih trajnih nasada 97,89 ha i ostalih vrsta korištenja 67,34 ha, te 99.028 ha šuma (Izvor: Agencija za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju ARKOD na dan 22. rujan 2015. godine).

Osječko-baranjska županija je područje bogatih i kvalitetnih prirodnih resursa - zemljišta dobre plodnosti, klimatskih pogodnosti i obilja vodenih resursa. Važnost poljoprivrede proizlazi ne samo iz tradicionalne uloge osiguranja prehrambenih potreba stanovništva, razvoja prehrambene industrije već iz njene uloge u očuvanju ruralnog prostora, ekološke ravnoteže i održanju tradicijskih vrijednosti, materijalne i duhovne kulture hrvatskog sela.

Mogućnosti za ekonomski razvitak i poboljšanje uvjeta življenja na području naše Županije nalaze se prije svega u prirodnim resursima, očuvanom okolišu, relativno nezagađenom tlu, bogatstvu vodotokova, umjerenoj klimi što omogućava bogatstvo biljnog i životinjskog svijeta, kako u prirodi (poznate slavonske šume) tako i mogućnostima uzgoja, dobrom zemljopisnom položaju, izgrađenosti infrastrukture i napose u ljudskom potencijalu.

U dosadašnjem razdoblju Osječko-baranjska županija pokrenula je i provodi niz projekata s ciljem razvoja i unaprjeđenja poljoprivrede na području naše Županije. Potrebna financijska sredstva za provedbu razvojnih projekata u poljoprivredi Županija je osigurala iz prihoda od raspolaganja poljoprivrednim zemljištem u vlasništvu države, sukladno propisima koji reguliraju navedeno.

Osječko-baranjska županija je do 31. prosinca 2015. godine odobravalala potpore, kao postojeće državne potpore sukladno Odluci o poticanju poljoprivrede i ruralnog razvoja na području Osječko-baranjske županije u razdoblju od 2013. do 2015. godine ("Županijski glasnik" broj 4/11., 4/12. i 7/13.), a koje su sukladno tada važećim propisima bile prijavljene Ministarstvu poljoprivrede kao postojeće mjere lokalne potpore poljoprivredi i ruralnom razvoju koje želimo zadržati i nakon pristupa Republike Hrvatske Europskoj uniji. Nadležno Ministarstvo prijavljene postojeće državne potpore prijavilo je Europskoj komisiji, a Europska komisija je u Službenom listu Europske unije C 414 od 20. studenog 2014. godine, Informacije i objave, Postupci u vezi s provedbom politike tržišnog natjecanja, 2014/C 414/08 Komunikacija Komisije-Državne potpore-Objava postojećih potpora u Hrvatskoj u poljoprivrednom sektoru, objavila državne potpore koje je Hrvatska prijavila u skladu s postupkom utvrđenim u Prilogu IV. točke 3. podtočke (b) Sporazuma o pristupanju.

Kao postojeće potpore koje je Osječko-baranjska županija provodila u razdoblju 2013. - 2015. godine su potpore iz članka 2. stavak 2. točke b), c) i d) Odluke o poticanju poljoprivrede i ruralnog razvoja u razdoblju 2013. do 2015. godine ("Županijski glasnik" broj 4/11., 4/12. i 7/13.) i to:

- b) posebne potpore poljoprivredi:
 - 1. potpora za istraživačke projekte u poljoprivredi
 - 2. potpora za pomoć oštećenicima u slučaju elementarne nepogode

3. potpora sudionicima manifestacija
 4. potpora za edukaciju poljoprivrednika
 5. potpora za zaštitu autohtonih proizvoda
 6. potpora malim poduzetnicima u poljoprivredi
- c) potpora za uređenje ruralnog prostora
- d) potpora za poboljšanje i povećanje produktivnosti tla.

Također su se kao postojeće potpore provodili sljedeći projekti i program:

1. Kontrola plodnosti tla na poljoprivrednim gospodarstvima
2. Unaprjeđenje genetskog potencijala u stočarstvu na području Osječko-baranjske županije
3. Program sufinanciranja državne izmjere i katastra nekretnina na području Osječko-baranjske županije.

Budući da su se postojeće državne potpore mogle odobravati samo do 31. prosinca 2015. godine, potrebno je utvrditi nove državne potpore koje se primjenjuje od 1. siječnja 2016. godine, a koje moraju biti usklađene s prethodno navedenim pravilima o državnim potporama i smiju se odobravati tek nakon dobivenog pozitivnog mišljenja nadležnog tijela.

Zakon o poljoprivredi ("Narodne novine" broj 30/15.) uredio je i pravila o državnim potporama, te u svom članku 66. utvrdio da mjere državne potpore moraju biti usklađene s propisima donesenim temeljem ovoga Zakona i pravilima Europske unije o državnim potporama. Davatelji državnih potpora u smislu Zakona su središnja tijela državne uprave, jedinice lokalne i područne (regionalne) samouprave, te svaka pravna osoba koja dodjeljuje državne potpore. Sredstva državne potpore davatelji državne potpore osiguravaju u svojim proračunima. Ministarstvo poljoprivrede kao nadležno tijelo za državne potpore, a sukladno članku 67. Zakona o poljoprivredi ispituje, ocjenjuje i daje mišljenje na prijedloge državnih potpora u odnosu na njihovu usklađenost s pravilima Europske unije o državnim potporama iz područja poljoprivrede. Sadržaj, oblik i način dostave prijedloga državnih potpora do donošenja pravilnika iz članka 67. stavka 2. Zakona o poljoprivredi, uređen je Pravilnikom o državnim potporama poljoprivredi i ruralnom razvoju ("Narodne novine" broj 101/13.).

Člankom 6. navedenog Pravilnika uređen je postupak prijave prijedloga izuzetnih državnih potpora, a člankom 7. uređen je način prijave potpora male vrijednosti. Postupajući u skladu s navedenim, Osječko-baranjska županija je dostavila Ministarstvu poljoprivrede Nacrt Programa potpora u poljoprivredi i ruralnom razvoju na području Osječko-baranjske županije za razdoblje 2016. - 2020. godine i dobila Mišljenje o usklađenosti prijedloga potpora male vrijednosti, Klasa: 320-01/16-01/196, Urbroj: 525-07/0212-16-8 od 3. studenog 2016. godine - Program potpora poljoprivredi i ruralnom razvoju na području Osječko-baranjske županije za razdoblje 2016. - 2020. godine.

Temeljem prethodno navedenog Programa potpora u poljoprivredi i ruralnom razvoju na području Osječko-baranjske županije za razdoblje 2016. - 2020. godine i dostavljenog Mišljenja Ministarstva poljoprivrede, pripremljen je Nacrt Odluke o mjerama potpora poljoprivredi i ruralnom razvoju na području Osječko-baranjske županije za razdoblje 2016. - 2020. godine kao provedbeni akt koji uređuje uvjete, način te postupak odobravanja potpora poljoprivrede i ruralnom razvoju na području Osječko-baranjske županije nad kojim je sukladno Zakonu o pravu na pristup informacijama i Kodeksu provođenje postupka savjetovanja sa zainteresiranom javnošću prethodno provedeno savjetovanje sa zainteresiranom javnošću.

I. POTPORE POLJOPRIVREDI I RURALNOM RAZVOJU U 2016. GODINI

1. Programi za unaprjeđenje poljoprivrede

Osječko-baranjska županija u 2016. godini provodila je sljedeće programe koji su usmjereni unaprjeđenju poljoprivrede:

1.1. Program sufinanciranja državne izmjere i katastra nekretnina na području Osječko-baranjske županije

U cilju ustrojavanja zemljišnih knjiga i informatizacija baze podataka u Republici Hrvatskoj, potrebna je uspostava moderne, ažurne evidencije o pravnom stanju nekretnina, usklađene s katastarskom evidencijom, koja će s obzirom na tehničke i tehnološke mogućnosti biti uspostavljena korištenjem novih informatičkih tehnologija. U 2016. godini Osječko-baranjska županija s Državnom geodetskom upravom i jedinicama lokalne samouprave sudjelovala je u provedbi Programa sufinanciranja državne izmjere i katastra nekretnina na području Osječko-baranjske županije za razdoblje 2015. - 2018. godine ("Županijski glasnik" broj 11/15.).

Katastarska izmjera je postupak prikupljanja i obrade podataka o položaju, obliku, površini, načinu uporabe, te nositeljima prava na česticama zemljišta; položaju, obliku, načinu uporabe te nositeljima prava na zgradama i drugim građevinama; položaju u zgradi, površini te nositeljima prava na dijelovima zgrada; područjima posebnih pravnih odnosa na zemljištu.

Poslovi državne izmjere i katastra nekretnina obavljaju se temeljem programa, kojima se utvrđuju u prvome redu područja na kojima će se obaviti osnovni geodetski radovi, topografske izmjere i izradba državnih karata, izmjera i označivanje državne granice, izradba katastra nekretnina te izvori financiranja za provedbu programa.

Svrha programa je:

- započinjanje prve faze uspostave točne, pouzdane i ažurne katastarske evidencije zasnovane na stvarnom stanju i usklađene sa zemljišnim knjigama na utvrđenom području u cilju uspostave pravne sigurnosti vlasništva nad nekretninama,
- izrada službenih prostornih podloga (baza podataka) u cilju uspostave geodetskog prostornog sustava kao prostornog informacijskog servisa u funkciji politike upravljanja prostorom Republike Hrvatske.

Programima se također ostvaruju preduvjeti za racionalno i funkcionalno upravljanje prostorom drugih državnih tijela, kao i javnih poduzeća kojima je povjereno upravljanje nad državnim zemljištem. Sredstva potrebna za izvršenje programa te za izradbu i održavanje katastra nekretnina osiguravaju se u državnome proračunu te iz drugih izvora. U osiguravanju sredstava za obavljanje poslova državne izmjere i katastra nekretnina mogu sudjelovati županije, gradovi, općine te druge zainteresirane pravne i fizičke osobe. Sređivanje zemljišno-knjižnog stanja na temelju katastarske izmjere od velikog je značaja i kod kapitalnih ulaganja u izgradnju infrastrukturnih objekata (Koridor 5C, plinifikacija, melioracijski zahvati na zemljištu i slično).

Prema podacima Državne geodetske uprave Područni ured Osijek, iz 2003. godine, na području Osječko-baranjske županije bilo je neizmjereno ukupno 104.423,9186 ha od ukupnih 414.900 ha (poljoprivredne površine 257.646 ha).

U realizaciji geodetsko-katastarske izmjere ima dva stupnja:

- u I. stupnju Županija, Državna geodetska uprava, jedinice lokalne samouprave (i drugi izvori, te fizičke i pravne osobe) putem sporazuma o provođenju izmjere poljoprivrednog zemljišta u vlasništvu Republike Hrvatske ili ostalog zemljišta, osiguravaju sredstva za predmetnu izmjeru i provodi se postupak javne nabave za odabir najpovoljnijeg ponuditelja
- u II. stupnju nakon provedbe postupka javne nabave potpisuje se ugovor o nabavi za obavljanje geodetsko-katastarskih usluga u svrhu izrade katastra nekretnina na području grada/općine.

Sufinanciranje Programa državne izmjere i katastra nekretnina snosi se u sljedećem omjeru:

- Državna geodetska uprava 40%,
- Jedinice lokalne samouprave 30%,
- Osječko-baranjska županija 30%.

Ukoliko se obavlja izmjera samo poljoprivrednog zemljišta, sufinancira se u sljedećem omjeru:

-	Državna geodetska uprava	33%,
-	Jedinice lokalne samouprave	34%,
-	Osječko-baranjska županija	33%.

U 2016. godini Županija je nastavila sufinanciranje geodetsko-katastarske izmjere te je zaključila II. Aneks Sporazumu o sufinanciranju Programa državne izmjere i katastra nekretnina u svrhu izrade katastra nekretnina na području Općine Marijanci i Ugovor o javnim uslugama katastarske izmjere na području Općine Marijanci za katastarsku općinu Kunišinci s kojim je počela katastarska izmjera na površini od 1409 ha (ukupna vrijednost radova iznosi 1.295.906,20 kuna, od čega je Županija osigurala 388.771,87 kuna). Također je zaključen Ugovor o javnim uslugama katastarske izmjere na području Općine Drenje za katastarsku općinu Potnjani s kojim je počela katastarska izmjena na površini od 1467 ha. Ukupna vrijednost radova iznosi 2.095.315,00 kuna, od čega će Županija osigurati 30% odnosno 628.594,50 kuna. Završetak radova koji su ugovoreni u 2016. godini je do 31. prosinca 2019. godine.

Nastavljeni su radovi na području Općine Magadenovac za k.o. Šljivoševce i na području Općine Satnica Đakovačka za k.o. Gašinci. Budući kako je nad izvođačem radova na području k.o. Donja Motičina i k.o. Gorjani pokrenut stečajni postupak i oduzeta mu je suglasnost za izvođenje geodetsko-katastarskih poslova Državna geodetska uprava provest će postupak javne nabave za dovršetak poslova u 2017. godini.

Tablica 1. Pregled aktivnosti Osječko-baranjske županije u 2016. godine usmjerene provođenju geodetsko-katastarske izmjere

Jedinica lokalne samouprave	Površina pod izmjerom	Ukupna vrijednost ugovora	Obveza Županije (30%)	Plaćeno u 2016. godini	Preostala obveza
Donja Motičina - k.o. Donja Motičina*	2 193	4.741.633,70	1.419.090,00	0,00	118.732,50
Gorjani - k.o. Gorjani*	3 782	7.965.495,00	2.389.648,50	0,00	194.808,93
Satnica Đakovačka - k.o. Gašinci	2 090	1.398.525,00	419.557,50	0,00	62.235,00
Magadenovac - k.o. Šljivoševci	1 140	749.700,00	224.910,00	0,00	29.797,50
Marijanci - k.o. Kunišinci	1 409	1.295.906,20	388.771,87	113.864,81	274.907,06
Drenje - k.o. Potnjani	1 467	2.095.315,00	628.594,50	0,00	628.594,50
Ukupno:	12 081	18.246.574,90	5.470.572,37	113.864,81	1.309.075,49

Izvor: Upravni odjel za poljoprivredu i ruralni razvoj Osječko-baranjske županije

*Zaključen je Okvirni sporazum (Temeljem Okvirnog sporazuma zaključuju se godišnji ugovori)

Osječko-baranjska županija sufinancira izmjeru od 2003. godine, sporazumi o udruživanju sredstava, odnosno stvaranju pretpostavki za provedbu izmjere, Županija je zaključila s 19 jedinica lokalne samouprave za 43.110 ha. U istom razdoblju Županija je s jedinicama lokalne samouprave i Državnom geodetskom upravom financirala izmjeru 36.783 ha za oko 24.000 ha obavljene poslovi izmjere, ukupna vrijednost ugovorenih poslova iznosi oko 52.686.409,20,00 kuna, a Županija je osigurala 17.541.484,30 kuna.

Tablica 2. Pregled aktivnosti Osječko-baranjske županije 2003. - 2016. godine usmjerene provođenju geodetsko-katastarske izmjere

	2003./4.	2005./6.	2007./8.	2009./10.	2011./12.	2013.	2014.	2015.	2016.	UKUPNO
Sporazum o sufinanciranju (udruživanje sredstava)	Đakovo, D.Miholjac, Koška,Darda, Draž, Vuka Vladislavci Šodolovci, Đak.Satnica	Feričanci Punitovci	Osijek	Našice Drenje Magadenovac D. Motičina Gorjani Marijanci						
Ukupno ha	13.562	6.069	1.700	21.779						43.110
Ugovor o nabavi	Draž 1.063 ha Vuka 127 ha Vladislavci 605 ha Šodolovci 549 ha	Darda* 1.700 ha Koška 600 ha Vuka* 360 ha D. Miholjac 1.249 ha Marijanci 2.300 ha Đak. Satnica 2.344 ha	Darda* 201 Feričanci 2.070 Osijek 1.700 Đakovo 2.524 Punitovci 1.880	Našice 1.292 ha Drenje 1.242 ha Magadenovac 2.170 ha	D. Motičina 2.221 ha** Marijanci 698 ha** Gorjani 3.782 ha** Satnica Đ 2.090 ha	Magadenovac 1.140 ha D.Motičina** Gorjani** Marijanci**	D.Motičina** Gorjani** Marijanci**	Gorjani** Marijanci** D. Motičina**	Marijanci 1409 Drenje 1 467	
Ukupno ha	2.344	8.553	8.375	4.704	8791	1140			2.876	36.783
Vrijednost radova	1.670.776,00	10.190.100,00	15.325.657,00	5.767.164,00	15.591.785,00	749.700,00	3.054.750,61**	811.652,90**	3.391.221,20	52.686.409,20
Osigurala Županija	551.356,08	3.102.638,10	4.629.107,00	1.728.221,64	5.477.532,70	224.910	916.425,19**	243.495,87**	1.017.366,30	17.541.484,30

Izvor: Upravni odjel za poljoprivredu i ruralni razvoj Osječko-baranjske županije

* izmjera samo poljoprivrednog zemljišta

**U 2011. i 2012. godini, nakon provedenog postupka javne nabave zaključivali su se okvirni sporazumi koji se provode u četverogodišnjem razdoblju na način da se svake godine zaključuje godišnji ugovor kojim se precizira obim i vrijednost radova. Vrijednost radova i sredstva koje je osigurala Županija u 2014. i 2015. godini kumulativno su prikazani u godini zaključivanja Okvirnog sporazuma 2011./12. godina, te iz tog razloga iznosi navedeni u 2014. i 2015. godini nisu zbrojeni s ukupno osiguranim sredstvima i ukupno vrijednostima radova.

1.2. Provedba Nacionalnog projekta navodnjavanja i gospodarenja poljoprivrednim zemljištem i vodama na području Osječko-baranjske županije

U cilju provedbe organiziranog navodnjavanja, kao jedne od agrotehničkih mjera u biljnoj proizvodnji kojom se tlu dodaju potrebne količine vode za optimalni razvoj biljke, Vlada Republike Hrvatske na svojoj 121. sjednici od 17. studenoga 2005. godine, usvojila je Nacionalni projekt navodnjavanja i gospodarenja poljoprivrednim zemljištem i vodama (NAPNAV). Cilj Programa je da se organiziranjem navodnjavanja, te okrupnjavanjem poljoprivrednog zemljišta, izmjenom strukture poljoprivredne proizvodnje, uvođenjem dohodovnih kultura, osiguraju preduvjeti za primjenu novih tehnologija u uvjetima navodnjavanja, što bi trebalo rezultirati boljim korištenjem prirodnim resursa za učinkovitiju poljoprivrednu proizvodnju, a u konačnici voditi razvoju ruralnih prostora.

Prema veličini navodnjavanih površina Republika Hrvatska se nalazi na jednom od posljednjih mjesta u Europi. S obzirom na klimatske promjene, suše u Hrvatskoj javljaju u prosjeku svake treće do pete godine, a ovisno o intenzitetu i dužini trajanja, mogu smanjiti urode raznih kultura od 20 - 80%., a navodnjavanje je jedna od mjera kojom se štete od suše mogu smanjiti, a u nekim područjima i potpuno izbjeći. Redukcije prinosa poljoprivrednih kultura uzgajanih bez navodnjavanja na području Republike Hrvatske iznose u prosječnim klimatskim uvjetima od 10 - 60%, a u sušnim i do 90% od biološkog potencijala, ovisno o kulturi, tipu tla i području.

Opći ciljevi NAPNAV-a kao strateške podloge za njegovo provođenje su sljedeći:

- analizirati i kvantificirati potencijale za sustavno uvođenje navodnjavanja u Republici Hrvatskoj,
- definirati prava i obveze svih sudionika u sustavu navodnjavanja,
- dokument treba biti kvalitetna osnova za planiranje uvođenja sustava za navodnjavanje, izgradnju infrastrukture i realizaciju planova proizvodnje poljoprivrednih kultura u novim uvjetima organizirane i nadzirane primjene navodnjavanja.

Prema veličini, sustave za navodnjavanje dijelimo u nekoliko kategorija. U kategoriju vrlo malih sustava pripadaju navodnjavane površine manje od 5 ha, a malima se smatraju oni na površinama od 5-10 ha, a koristi ih jedno ili više obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava. Sustavi srednje veličine odnose se na navodnjavane površine od 10 - 200 ha, a potencijalni korisnici su jedno ili više obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava, jedna ili više zadruga, te trgovačka društva, a za uspostavu ovoga sustava navodnjavanja potrebna je suglasnost svih sudionika. Veliki sustavi smatraju se oni koji se izgrađuju za navodnjavanje površina većih od 200 ha, a potencijalni korisnici su više obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava, jedna ili više zadruga, te jedno ili više trgovačkih društava, te je potrebna suglasnost 70% korisnika u obuhvatu samog sustava navodnjavanja.

Prema Nacionalnom projektu navodnjavanja i gospodarenja poljoprivrednim zemljištem i vodama - NAPNAV, ukupna investicija do 2010. godine trebala je iznositi 318.500.000 eura, a do 2020. godine 591.500.000 eura. Navedenim dokumentom predviđeno je da će izgradnju vodozahvata i distribucijske mreže financirati Vlada Republike Hrvatske, dok u sam sustav za navodnjavanje ulaže krajnji korisnik. Tako je ukupna investicija države do 2010. godine trebala iznositi 213,4 milijuna eura, a do 2020. godine 396 milijuna eura. Do 2010. godine bila je planirana izgradnja sustava za navodnjavanje na 35.000 ha poljoprivrednih površina, odnosno do 2020. godine na ukupno 65.000 ha.

U skladu s NAPNAV-om, Plan navodnjavanja područja Osječko-baranjske županije donijela je Skupština Županije 11. ožujka 2006. godine ("Županijski glasnik" broj 3/06.). Plan navodnjavanja sadrži devet poglavlja i predstavlja opsežan i sustavno izrađen planski dokument koji je odlična osnova za daljnje detaljnije rješavanje konkretnih projekata navodnjavanja na pojedinim lokacijama Županije, a izrađen je sukladno projektnom zadatku i utemeljen u postojećoj zakonskoj regulativi.

Plan navodnjavanja na području Osječko-baranjske županije definirao je smjernice, kriterije i ograničenja za planski razvoj navodnjavanja područja, prijedlog plana i njegove faze realizacije, prijedlog izvora financiranja, te osnove upravljanja i gospodarenja vodnim resursima u svrhu

navodnjavanja. Plan je baziran na potrebama za uvođenje navodnjavanja kao osnovom za daljnji opstanak i razvoj poljoprivrede. Predložena konceptijska rješenja utemeljena su u postojećim uvjetima i zasnovana na ostalim važnim studijskim i dokumentacijskim elaboratima kao što su Nacionalni plan navodnjavanja Republike Hrvatske i Vodnogospodarska osnova Republike Hrvatske s kojima su u potpunosti kompatibilni, a razmotrena je i mogućnost utjecaja izgradnje vodne stepenice Osijek.

U provedbi Nacionalnog projekta navodnjavanja i gospodarenja poljoprivrednim zemljištem i vodama (NAPNAV) Osječko-baranjska županija od 2006. godine prijavljuje pojedine projekte navodnjavanja nadležnom tijelu. U 2006. godini kandidirano je nekoliko projekata od kojih je Stručni tim za izradu i provođenje NAPNAV-a i tada Ministarstvo poljoprivrede, šumarstva i vodnoga gospodarstva, odobrilo 11 projekata navodnjavanja na području Županije, a koji su se trebali sufinancirati u sklopu Plana upravljanja vodama Hrvatskih voda, te su i utvrđeni okvirni iznosi sufinanciranja iz Državnog proračuna za 2006. godinu.

Provedba NAPNAV-a na području Osječko-baranjske županije nastavljena je i u 2007. i 2008. godine. U skladu sa zahtjevom Hrvatskih voda od 3. studenog 2008. godine, Radna grupa za provedbu NAPNAV-a na području Osječko-baranjske županije u svom prijedlogu za 2009. godinu podržala skoro sve ranije predložene projekte navodnjavanja, odnosno ukupno 11 projekata sustava navodnjavanja. Međutim u 2009. godini Osječko-baranjskoj županiji nije odobreno sufinanciranje sredstvima iz državnog proračuna niti za jedan predloženi projekt sustava navodnjavanja.

Osječko-baranjska županija je za 2010. godinu kandidirala nekoliko projekata izrade projektne dokumentacije za sustave navodnjavanja od kojih je i sustav sliva rijeke Karašice koji predstavlja jedan od najstarijih uspješnih primjera pretvaranja šumskih i močvarnih područja u Hrvatskoj u visokoproduktivne poljoprivredne površine. Studijom izvodljivosti uređenja vodnog režima sliva Karašice za potrebe višenamjenskog korištenja dokazana je opravdanost daljnjeg ulaganja u razvoj poljoprivredne proizvodnje ovog područja uvođenjem sustava navodnjavanja koji bi se zasnivao na prevođenju rijeke Drave u sliv Karašice tijekom vegetacijskog razdoblja.

Izgradnjom ovoga sustava omogućit će se navodnjavanje oko 18.500 ha poljoprivrednih površina, kao i uređenje vodnog režima na području jedinica lokalne samouprave koje mu gravitiraju, čime će se poboljšati uvjeti života i gospodarskog razvoja za oko 45.000 stanovnika. Ukupno potrebna financijska sredstva za izgradnju cijelog Sustava navodnjavanja Karašica iznose oko 572.000.000,00 kuna. Također, se za potrebe urbanističkog uređenja obala uz Karašicu na području Valpova i Belišća predviđa i rekonstrukcija praga na Gatskom kanalu, rekonstrukcija ustave na početku Donje Karašice, te izvedba pragova u koritu na potezu od Valpova do Belišća i ustave nizvodno od Valpova, kojima bi se dodatno podizala razina vode Karašice na značajnim dionicama. S obzirom na veliki iznos cjelokupne investicije kao i njegovu važnost za SN Karašica prihvaćeno je sufinanciranje u omjeru 80% državni proračun 20% Županija kroz tri godine te je za provedbu navedenog zaključen Sporazum s tada Ministarstvom regionalnog razvoja, šumarstva i vodnoga gospodarstva i ukupna vrijednost potrebne projektne dokumentacije je 12.000.000,00 kuna, a obveza Županije iznosi 2.400.000,00 kuna.

U 2010. godini s Hrvatskim vodama nastavljeno je sufinanciranje potrebne projektne dokumentacije, a među kojom je bila i izrada Idejnog i Glavnog projekta sustava navodnjavanja Poljoprivredni institut Osijek. U 2011. godini nastavlja se suradnja s Hrvatskim vodama na provedbi NAPNAV-a i to kroz provedbu nekoliko novih projekata među kojima je Sustav navodnjavanja Baranja, kao i nastavak započetih u prethodnom razdoblju, a koji se odnose na sustave navodnjavanja Poljoprivredni institut Osijek, Dalj, Baranjsko brdo i Mala šuma-Veliki vrt.

Tijekom 2012. godine nastavljena je suradnja Osječko-baranjske županije s Hrvatskim vodama na provođenju projekta Sustava navodnjavanja Karašica, te izrada projektne dokumentacije za sustave navodnjavanja Baranja, Poljoprivrednog instituta Osijek, Baranjsko brdo i Mala šuma-Veliki vrt.

U rujnu 2012. godine nastavljene su aktivnosti na provedbi NAPNAV-a na području Županije i potpisana su s Hrvatskim vodama dva Ugovora vezana uz izradu projektne dokumentacije za Sustav navodnjavanja Dalj i to Ugovor o sufinanciranju izrade projektne dokumentacije i Ugovor o komisionom vođenju Projekta.

Na radnom sastanku s predstavnicima Hrvatskih voda održanom 3. listopada 2012. godine pored ostalog postignut je i dogovor da radi ubrzanja postupaka izrade projektne dokumentacije za pojedine sustave navodnjavanja, te postupke vode Hrvatske vode temeljem komisionih ugovora. Slijedom navedenog, 18. prosinca 2012. godine potpisana su dva Ugovora o komisionom vođenju projekta i to: Sustav navodnjavanja Budimci-Krndija obuhvat sustava je 600 ha i Sustav navodnjavanja Puškaš, obuhvat sustava je 853 ha. Prema Ugovorima o sufinanciranju Hrvatske vode će sufinancirati troškove izrade projektne dokumentacije za navedene sustave navodnjavanja s 80%, dok će Županija osigurati preostalih 20% potrebnih sredstava.

Tijekom 2013. godine nastavljene su aktivnosti na izradi projektne dokumentacije za definirane sustave navodnjavanja na kojima postoje korisnici. Tako je za Sustav navodnjavanja Dalj s Hrvatskim vodama zaključen Ugovor o sufinanciranju izrade projektne dokumentacije i Ugovora o komisionom vođenju Projekta izrade projektne dokumentacije. Zaključen je i Ugovor o sufinanciranju projektne dokumentacije za sustav navodnjavanja Karašica, kao i Ugovor o aktivnoj reviziji Idejnog projekta Podsustava navodnjavanja Miholjački Poreč u okviru Sustava navodnjavanja Karašica. Za Sustav navodnjavanja Poljoprivredni institut Osijek ishoda je lokacijska dozvola.

U sklopu provedbe NAPNAV-a definiran je Sustav navodnjavanja Baranja obuhvata 4.999 ha, a koji se proteže na području Općine Kneževi Vinogradi. Potrebna voda za ovaj Sustav navodnjavanja osigurat će se iz lateralnog kanala Kneževi Vinogradi-Zmajevac.

Budući da Hrvatske vode sufinanciranje projektne dokumentacije za sustave navodnjavanja provode temeljem jednogodišnjih ugovora, tako je i u 2014. godine s Hrvatskim vodama zaključen Ugovor o sufinanciranju projektne dokumentacije na području Osječko-baranjske županije Program izrade projektne dokumentacije sustava navodnjavanja Karašica, a koji se odnosi na izradu projektne dokumentacije za Podsustav navodnjavanja Miholjački Poreč. Također, Župan je potpisao s Hrvatskim vodama i ugovor o sufinanciranju izrade projektne dokumentacije za SN Dalj, SN Budimci-Krndija, SN Puškaš, SN Baranja, SN Poljoprivredni institut Osijek, SN Mala šuma-Velik Vrt, SN Baranjsko Brdo i SN Dravski rit. U 2014. godini ishoda je Lokacijska dozvola za SN Dalj I. faza, potvrda Glavnog projekta Sustava navodnjavanja Mala šuma-Veliki vrt i Lokacijska dozvola za Sustav navodnjavanja Budimci-Krndija.

U 2015. godini Hrvatske vode su dostavile Županiji samo jedan Prijedlog Ugovora o sufinanciranju projektne dokumentacije na području Osječko-baranjske županije, Program izrade projektne dokumentacije za sustave navodnjavanja, a koji je u sebi objedinio nekoliko ranijih godina zaključivanih ugovora o sufinanciranju. Osnovna razlika s obzirom na dosadašnje ugovor u sufinanciranju je bila u tome je što je obuhvatio sve sustave navodnjavanja koji se će se u 2015. godini sufinancirati i koji su navedeni u Prilogu broj 1. Ugovora s naznakom ukupnog iznosi sufinanciranja bez razgraničavanja po pojedinim sustavima. Navedeni Ugovor o sufinanciranju potpisan je 5. svibnja 2015. godine, a njegov prvi dodatak 2. studenog 2015. godine. Ukupan iznos sufinanciranja prema navedenom Ugovoru je bio 3.645.484,38 kuna, od navedenog iznosa Hrvatske vode su osigurale iznos od 2.798.000,00 kuna, a obveza Županija je bila 847.484,38 kuna.

U cilju pripreme projektne dokumentacije za elektroenergetske objekte za pojedine sustave navodnjavanja, zaključeni su Predugovor o priključenju za sljedeće sustave navodnjavanja: Sustav navodnjavanja Budimci-Krndija. Sustav navodnjavanja Poljoprivredni institut Osijek i Sustav navodnjavanja Mala šuma-Veliki vrt. Zaključivanjem navedenih predugovora, te nakon uplate ugovorenih financijskih sredstava, HEP je preuzeo obvezu da u razdoblju od jedne godine isprojektira potrebne elektroenergetske objekte i ishodi građevinske dozvole za njihovu izgradnju.

Kako bi se pripremila potrebna dokumentacija za mogućnost prijavljivanja izgradnje pojedinih sustava navodnjavanja na podmjeru 4.3., tip operacije 1. Investicije u osnovnu infrastrukturu javnog navodnjavanja iz Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014. - 2020. u 2015. godini zaključeni su Ugovor o izradi studije izvodljivosti Sustava navodnjavanja Mala Šuma-Veliki vrt i Ugovor o izradi studije izvodljivosti Sustava navodnjavanja Poljoprivredni institut Osijek, kao i njihovi dodaci. Navedene studije se moraju izraditi za sve sustave navodnjavanja koji se planiraju sufinancirati iz sredstava EU fondova, odnosno iz Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj.

Za potrebe Sustava navodnjavanja Poljoprivrednog instituta Osijek izrađen je Elaborat stanja vodnoga tijela za zahvaćanje vode za njegove potrebe, a koji je pokazao da navodnjavanje iz bušenih zdenaca na ovom području neće ugroziti stanje podzemnih voda i da postoje dovoljne količine vode dobre kvalitete, a vezano uz Sustav navodnjavanja Puškaš izrađen je Hidrogeološki elaborat mikrozoniranja za navodnjavanja lokacije Puškaš u Topolju iz razloga što se poljoprivredne površine u obuhvatu ovoga Sustava nalaze u III. vodozaštitnoj zoni crpilišta Topolje, a koje je pokazao da navodnjavanje neće utjecati na zalihe podzemnih voda ovoga vodocrpilišta.

Nastavljena je izrada ranije ugovorene projektne dokumentacije, te su u 2015. godini potpisani dodaci sljedećim ugovorima; Prvi dodatak Ugovoru i uslugama izrade studije izvodljivosti Sustava navodnjavanja Budimci-Krndija, Prvi dodatak Ugovoru o izradi projektne dokumentacije Sustava navodnjavanja Baranjsko brdo, kao i II. i III. dodatak Ugovoru o izradi projektne dokumentacije SN Dravski rit-Glavni projekt, elaborat zaštite okoliša, izvedbeni projekt i tender za izvođenje radova.

Vezano uz nastavak izrade projektne dokumentacije za Sustav navodnjavanja Karašica, Hrvatske vode su temeljem Ugovora o komisijskom vođenju projekta provele postupak nabave i 23. ožujka 2015. godine zaključili Ugovor o uslugama izrade Studije Glavne ocjene prihvatljivosti za ekološku mrežu za uređenje vodnoga režima sliva i višenamjensko korištenje Karašice. Također je zaključen Ugovor o izradi detaljne projektne dokumentacije Sustava navodnjavanja Dalj, a njegova ukupna vrijednost iznosi 2.173.750,00 kuna.

Završetkom izgradnje Lateralnog kanala Kneževi Vinogradi-Zmajevac u 2015. godini, stvoreni su uvjeti za početak II. faze izgradnje Sustava navodnjavanja Baranja, a koji se odnose na uređenje kanalske mreže. Izgradnja lateralnog kanala započela je 2013. godine, a završena je 8. lipnja 2015. godine. Ukupna vrijednost samih radova na Lateralnom kanalu prema zaključenom Ugovoru je 52.817.172,92 kn (uključivo PDV) i njegova izgradnja je financirana sredstvima državnog proračuna.

Kako se radi o velikom sustavu navodnjavanja, a čija je izgradnja i od interesa za Osječko-baranjsku županiju, Skupština Županije svojim Zaključkom prihvatila je Prijedlog Sporazuma o sufinanciranju programa izgradnje Sustava navodnjavanja Baranja, ukupne vrijednosti 21.000.000,00 kuna, te je Župan je 20. listopada 2015. godine zaključio s Ministarstvom poljoprivrede i Hrvatskim vodama, Sporazum o sufinanciranju Programa izgradnje Sustava navodnjavanja Baranja.

Tablica 3. Prikaz sufinancijera i iznosi njihovog sufinanciranja po godinama

	2015.	2016.	SVEUKUPNO
Ministarstvo poljoprivrede	3.000.000,00	5.400.000,00	8.400.000,00
Hrvatske vode	3.000.000,00	5.400.000,00	8.400.000,00
Osječko-baranjska županija	1.500.000,00	2.700.000,00	4.200.000,00
SVEUKUPNO:	7.500.000,00	13.500.000,00	21.000.000

Temeljem navedenog Sporazuma, a sukladno zaključenom godišnjem ugovoru o sufinanciranju izgradnje SN Baranja, Županije je u 2015. godini sufinancirala njegovu izgradnju s 750.000,00 kuna. Sukladno navedenom Sporazumu, u 2016. godini Župan je zaključio 16. ožujka 2016. godine Ugovor o sufinanciranju izgradnje ovoga Sustava navodnjavanja prema kojem je obveza Županije bila 471.000,00 kuna, a njegovim Prvim dodatkom, koji je zaključen 1. lipnja 2016. godine, Županija je njegovu izgradnju sufinancirala u iznosu od 2.760.397,00 kuna i to temeljem zahtjeva Hrvatskih voda.

Budući da Hrvatske vode sufinanciraju izradu projektne dokumentacije za pojedine sustave navodnjavanja na temelju godišnjih ugovora u 2016. godini, Hrvatske vode i Županija zaključile su Ugovor o sufinanciranju projektne dokumentacije na području Osječko-baranjske županije, Program izrade projektne dokumentacije za sustave navodnjavanja, a koji je u sebi objedinio nekoliko ranijih godina zaključenih ugovora o sufinanciranju. Navedeni Ugovor o sufinanciranju potpisan je 16. ožujka 2016. godine, a njegov prvi dodatak 1. lipnja 2016. godine. Ukupan iznos sufinanciranja prema navedenom Ugovoru je bio 3.778.412,62 kuna, od navedenog iznosa Hrvatske vode su osigurale iznos od 3.000.000,00 kuna, a obveza Županija je bila 778.412,62 kuna.

Na području obuhvata Sustava navodnjavanja Poljoprivrednog instituta Osijek došlo je do povećanja poljoprivrednih površina, a koje je Poljoprivredni institut Osijek dobio temeljem ugovora o zakupu, stoga je bilo potrebno izmijeniti i dopuniti postojeći Idejni i Glavni projekt, te je Župan 9. svibnja 2016. godine zaključio Ugovor o izradi izmjene i dopune Idejnog i Glavnog projekta Sustava navodnjavanja Poljoprivredni institut Osijek, ukupne vrijednosti 197.500,00 kuna. Temeljem izrađenih izmjena i dopuna Idejnog projekta, Županija podnijela zahtjev za izmjenu i dopunu Lokacijske dozvole, te je njeno ishodenje u tijeku. Zbog povećanja obuhvata ovoga Sustava navodnjavanja utvrđena je i potreba za dodatnim elektroenergetskim objektima, te je Župan s Elektroslavonijom Osijek zaključio Aneks Predugovoru o priključenju. Slijedom navedenog, povećanja poljoprivrednih površina unutar obuhvata navodnjavanja, određene izmjene je potrebno napraviti i u Studiji izvodljivost, te je zaključen dodatak postojećem Ugovoru, a navedena Studija je obvezan prilog prilikom prijave za sufinanciranje izgradnje ovoga Sustava navodnjavanja iz Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske.

Vezano uz Sustav navodnjavanja Puškaš zaključen je Predugovor o priključenju s Elektroslavonijom Osijek, ukupne vrijednosti 62.500,00 kuna. Zaključivanjem navedenog Predugovora, te nakon uplate ugovorenih financijskih sredstava, Elektroslavonija Osijek je preuzela obvezu da u razdoblju od jedne godine isprojektira potrebne elektroenergetske objekte i ishodi građevinske dozvole za njihovu izgradnju. Također je zaključen Ugovor o izradi geodetskog projekta za Sustav navodnjavanja Puškaš.

Za izgradnju Sustav navodnjavanja Mala šuma-Veliki vrt Županija je ishodila Potvrdu Glavnog projekta za izgradnju ovoga sustava navodnjavanja, a kako bi spriječili njen gubitak, Županija je u srpnju 2016. godine započela s radovima na krčenju zemljišta za planiranu crpnu stanicu za osiguranje vode za potrebe navodnjavanja. Planirani radovi su izvedeni u vrijednosti od 11.934,38 kuna. Prema odredbama Pravilnika o provedbi Mjere 4.3.1., ovi radovi su prihvatljivi i nastali troškovi bit će priznati prilikom prijave na natječaj za izgradnju Sustava navodnjavanja.

Nastavljena je izrada ranije ugovorene projektne dokumentacije, te su u 2016. godini potpisani dodaci sljedećim ugovorima Drugi dodatak Ugovoru o izradi projektne dokumentacije Sustava navodnjavanja Baranjsko brdo, kao i IV. i V. dodatak Ugovoru o izradi projektne dokumentacije SN Dravski rit-Glavni projekt, elaborat zaštite okoliša, izvedbeni projekt i tender za izvođenje radova.

Na projektiranom Sustavu navodnjavanja Budimci-Krndija došlo je do promjene krajnjeg korisnika te je umjesto tvrtke Novocommerce d.o.o. Osijek, nakon prodaje, krajnji korisnik postala tvrtka Žito d.o.o. Osijek. Budući da novi vlasnik planira drugačiji plodored poljoprivrednih kultura na poljoprivrednim površinama u obuhvatu Sustava navodnjavanja, Župan je predložio Hrvatskim vodama novelaciju Idejnog i Glavnog projekta SN Budimci-Krndija. Budući da je ovaj Sustav

navodnjavanja od iznimne važnosti za poljoprivrednu proizvodnju na području Osječko-baranjske županije i ima krajnjeg korisnika koji ima stabilnu poljoprivrednu proizvodnju i osigurano tržište za nju, Hrvatske vode su prihvatile predloženo, te je 7. prosinca 2016. godine potpisan Ugovor o sufinanciranju izrade izmjena i dopuna Glavnog projekta Sustava navodnjavanja Budimci-Krndija između Hrvatskih voda i Županije, a budući da je ovaj Sustav navodnjavanja od iznimne važnosti za njihovu poljoprivrednu proizvodnju tvrtka Žito d.o.o. Osijek uključila se u sufinanciranje izmjena i dopuna Glavnog projekta, te su istoga dana Županija i tvrtka Žito d.o.o. zaključile ugovor o osiguranju potrebnih sredstava.

Udjeli u sufinanciranju izrade navedenog su utvrđene u iznosima Hrvatske vode i Županije 35% od planirane vrijednosti troška izrade navedene dokumentacije, a tvrtka Žito osigurava preostali iznos od 30%. Planirana vrijednost troška izrade izmjena i dopuna glavnog projekta je iznosila 222.500,00 kuna. Također je tvrtka Žito d.o.o. Osijek u svom trošku izradila je izmjenu i dopunu Idejnog projekta Sustava navodnjavanja Budimci-Krndija. Temeljen izrađene Izmjene i dopune Idejnog projekta Sustava navodnjavanja Budimci-Krndija Županija je ishodila Izmjenu i dopunu Lokacijske dozvole, a koja je postala pravomoćna 6. prosinca 2016. godine. Slijedom navedenih ugovora o sufinanciranju Hrvatske vode su sukladno zaključenom Ugovoru o komisijском vođenju projekta izrade projektne dokumentacije za ovaj sustav navodnjavanja provele postupak nabave i dana 29. prosinca 2016. godine Župan je zaključio Ugovor o izradi Izmjene i dopune Glavnog projekta Sustava navodnjavanja Budimci-Krndija.

Tijekom 2016. godine nastavila se izrada projektne dokumentacije za Sustav navodnjavanja Karašica, te su Hrvatske vode temeljem Ugovora o komisijском vođenju projekta provele postupak nabave, te su zaključeni sljedeći ugovori:

- Ugovor o uslugama novelacije Studije izvodljivosti objekata osiguranja vode iz r. Drave (crpna stanica i most Krnjak II, ustave i pragovi na r. Karašici), podsustava Miholjac-Viljevo i Kapelna u okviru SN Karašica,
- Ugovor o uslugama izrade Geodetskog projekta za Idejni projekt objekata osiguranja vode iz r. Drave (crpna stanica i most Krnjak II, ustave i pragovi na r. Karašici) u okviru SN Karašica, -
- Ugovor o uslugama izrade usklađenih idejnih projekata podsustava Miholjac-Viljevo, Kapela i Kitišanci u okviru SN Karašica,
- Ugovor o uslugama usklađivanja Idejnog projekta objekata osiguranja vode iz r. Drave (crpna stanica i most Krnjak II, ustave i pragovi na r. Karašici), podsustava Miholjac-Viljevo i Kapelna u okviru SN Karašica,
- Ugovor o uslugama izrade novelacije studije izvodljivosti podsustava Kitišanci u okviru SN Karašica,
- Ugovor o uslugama izrade novelacije Studije izvodljivosti podsustava Miholjčki Poreč u okviru SN Karašica,
- Ugovor o uslugama izrade geodetskih projekata podsustava Miholjac-Viljevo, Kapelna i Kitišanci u okviru SN Karašica.

Nastavljena je izrada projektne dokumentacije Sustava navodnjavanja Dalj. Također je zaključen Prvi dodatak Ugovor o izradi detaljne projektne dokumentacije Sustava navodnjavanja Dalj, kao i Drugi dodatak navedenom Ugovoru. Navedenim dodatkom Ugovora promijenjena je i ukupna vrijednost projektne dokumentacije koja sada iznosi 2.139.000,00 kuna bez PDV-a. Razlog zaključivanja Drugog dodatka Ugovoru je promjena načina zahvaćanja vode iz Dunava. Hrvatske vode su prilikom izrade detaljne projektne dokumentacija za SN Dalj utvrdile određene probleme vezane uz izvedbu dubokih građevinskih jama, dubine veće od 8 m, stoga je naručena Studija alternativnog zahvaćanja voda iz velikih vodotokova, a radi sagledavanja načina ovakvoga zahvaćanja voda za sve takve zahvate.

Navedena Studija alternativnog zahvaćanja voda iz vodotoka za potrebe navodnjavanja, obrađuje zahvate voda iz vodotoka putem čelične pilotne konstrukcije s integriranom niskotlačnom čeličnom pumpom unutar pilota. U navedenoj Studiji je obrađen sustav zahvaćanja vode iz vodotoka s transportom do usisnog bazena distribucijske crpne stanice. Slijedom navedene Studije, utvrđena je

potreba izmjene i dopune Idejnog projekt na način da se primjeni tehničko rješenje koje je utvrđeno u Studiji. Također je utvrđeno da je zbog velike dubine zabijanja čeličnih pilota potrebno izvršiti dodatne geotehničke istražne radove kako bi se dokazala nosivost i stabilnost temeljnog tla na lokaciji zahvatne građevine.

Zaključen je i 1. lipnja 2016. godine Prvi dodatak Ugovoru o komisijskom vođenju projekta izrade projektne dokumentacije za SN Dalj, između Hrvatskih voda i Županije, budući se proširio obuhvat potrebne projektne dokumentacije. Budući da se izgradnja ovoga sustava navodnjavanja planira iz sredstava Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj, za potrebe aplikacije na navedeni fond, zaključen je Ugovor o uslugama novelacije Studije izvodljivosti Sustava navodnjavanja Dalj, a budući da se dio poljoprivrednih površina koje će se navodnjavati nalazi u III. zoni zaštite vodocrplista Cerić, zaključen j i Ugovor o uslugama izrade hidrogeološkog elaborata mikrozoniranja-utjecaj navodnjavanja na lokaciji Dalj. Također su zaključeni ugovori o revizijama Glavnog projekta i to na geotehniku i betonske i zidane konstrukcije, a temeljem Zakona o gradnji.

Nakon izrade Idejnog projekta za ovaj sustav navodnjavanja ishođeni su svi novi posebni uvjeti i podnesen je zahtjev za Izmjenu i dopunu Lokacijske dozvole. Također su zaključeni ugovori o revizijama Glavnog projekta i to na geotehniku i betonske i zidane konstrukcije, a temeljem Zakona o gradnji.

Tablica 4. Pregled sufinanciranja provedbe NAPNAV-a u 2016. godini

Redni broj	Sustav navodnjavanja	Iznos
1.	Sustav navodnjavanja Mala šuma-Veliki vrt	235.000,00
2.	Sustav navodnjavanja Poljoprivredni institut Osijek	297.999,49
3.	Sustav navodnjavanja Budimci-Krndija	1.000,00
4.	Sustav navodnjavanja Karašica	51.450,00
5.	Sustav navodnjavanja Baranjsko brdo	31.250,00
6.	Sustav navodnjavanja Puškaš	118.205,00
7.	Sustav navodnjavanja Dravski rit	68.750,00
8.	Sustav navodnjavanja Dalj	307.845,00
9.	Sustav navodnjavanja Baranja - izgradnja	2.760.397,00
10.	Sustav navodnjavanja Mala šuma-Veliki Vrt - izgradnja	11.934,38
Ukupno:		3.883.820,87

Izvor: Upravni odjel za poljoprivredu i ruralni razvoj Osječko-baranjske županije

2. **Potpore za izradu dokumentacije za provedbu mjera iz Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014. - 2020.**

Ruralno područje obilježava zaostajanje u gospodarskom razvoju, nerazvijena prateća infrastruktura, uključujući dostupnost usluga i uvjeta za život što dovodi do smanjenja broja stanovnika ruralnih područja te nedostatka interesa mladih obitelji da žive i rade u ruralnim područjima. Istovremeno, ruralna područja su bogata prirodnim, društvenim i kulturnim nasljeđem. Zajedničku poljoprivrednu politiku Europske unije za razdoblje 2014. - 2020. čine dva stupa. Prvi stup ZPP-a odnosi se na izravna plaćanja i na zajedničku organizaciju tržišta poljoprivrednih proizvoda. Njegov je cilj osigurati poljoprivrednim proizvođačima stabilan dohodak uz stabilne i prihvatljive cijene poljoprivrednih proizvoda na tržištu EU. Ovaj stup se financira iz Europskog fonda za jamstva u poljoprivredi koji osigurava izravnu financijsku pomoć poljoprivrednicima u zemljama članicama i mjere kojima se reguliraju poljoprivredna tržišta.

Politika ruralnog razvoja je drugi stup i postala je temeljni element europskog poljoprivrednog modela, koji se temelji na načelu multifunkcionalnosti poljoprivredne djelatnosti. Njezin je glavni cilj uspostaviti koherentan i održiv okvir koji će ruralnim područjima zajamčiti budućnost, prije svega na

osnovi njihove sposobnosti da pruže širok raspon javnih usluga koje nadilaze okvir same proizvodnje prehrambenih proizvoda te na temelju potencijala ruralnog gospodarstva da stvara nove izvore dohotka i radnih mjesta, štiteći pri tome kulturnu baštinu, okoliš te ruralno nasljeđe. Drugi stup se financira iz sredstava Europskoga poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj. Fond je usmjeren na smanjivanje razlika između regija EU kroz sufinanciranje projekata ruralnog razvoja.

Strateški ciljevi su:

- cilj 1. Poticanje konkurentnosti poljoprivrede
- cilj 2. Osigurati održivo upravljanje prirodnim resursima i klimatskim promjenama
- cilj 3. Postići ravnotežen teritorijalni razvoj ruralnih područja, uključujući stvaranje i očuvanje radnih mjesta.

Program ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014. - 2020. osigurao je godišnju alokaciju u iznosu 333 milijuna eura, uz moguća mala odstupanja. Veoma veliku važnost za osiguranje kvalitetne komunalne i društvene infrastrukture u ruralnom prostoru kako bi ruralna područja postala poželjna mjesta za život stanovništva, kao i njihov ostanak u tom prostoru ima provedba mjere M07 Temeljne usluge i obnova sela u ruralnim područjima, za koju je u programskom razdoblju 2014. - 2020. planirano je ukupno 265.882.352,94 eura.

U cilju provedbe mjere M07 ministar poljoprivrede donio je Pravilnik o provedbi Mjere 07 "Temeljne usluge i obnova sela u ruralnim područjima" iz Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014. - 2020. ("Narodne novine" broj 71/16.), koja sadrži tri podmjere, a to su:

- Podmjera 7.1. Sastavljanje i ažuriranje planova za razvoj općina i sela u ruralnim područjima i njihovih temeljnih usluga te planova zaštite i upravljanja koji se odnose na lokalitete Natura 2000 i druga područja visoke prirodne vrijednosti
- Podmjera 7.2. Ulaganja u izradu, poboljšanje ili proširenje svih vrsta male infrastrukture, uključujući ulaganje u obnovljive izvore energije i uštedu energije
- Podmjera 7.4. Ulaganja u pokretanje, poboljšavanje ili proširenje lokalnih temeljnih usluga za ruralno stanovništvo, uključujući slobodno vrijeme i kulturne aktivnosti te povezanu infrastrukturu.

Podmjera 7.2. sastoji se od dva tipa operacija i to: 7.2.1. Ulaganje u građenje javnih sustava za vodoopskrbu, odvodnju i pročišćavanje otpadnih voda, a kojoj su korisnici javni isporučitelji vodnih usluga javne vodoopskrbe ili javne odvodnje i operacije 7.2.2. Ulaganje u nerazvrstane ceste, a u kojoj su korisnici jedinice lokalne samouprave, a prihvatljivo ulaganje je građenje nerazvrstanih cesta. Navedenim Pravilnikom propisane su i uvjeti prihvatljivosti, kao i visina potpore, odnosno najviši iznos prihvatljivih troškova koji po pojedinim projektu iznosi 1.000.000 eura.

U podmjeri 7.4. Ulaganja u pokretanje, poboljšavanje ili proširenje lokalnih temeljnih usluga za ruralno stanovništvo, uključujući slobodno vrijeme i kulturne aktivnosti te povezanu infrastrukturu, korisnici su osim jedinica lokalne samouprave, trgovačka društva u vlasništvu jedinica lokalne samouprave, javne ustanove neprofitnog karaktera u kojima su osnivači jedinice lokalne samouprave osim javnih vatrogasnih postrojbi, lokalnih i regionalnih razvojnih agencija, te udruge/organizacije civilnog društva i vjerske zajednice koje se bave humanitarnim i društvenim djelatnostima, te lokalne akcijske grupe.

Navedenim Pravilnikom utvrđeni su i uvjete prihvatljivosti, kao i intenzitet potpore koji ovisi o indeksu razvijenosti u odnosu na prosjek Republike Hrvatske i može biti od 80% pa do 100%.

Većina jedinica lokalne samouprave s područja Županije nema niti fiskalne, a niti dovoljne ljudske kapacitete za pripremu pojedinih projekata koji će se prijavljivati na otvorene natječaje za pojedine podmjere u okviru Mjere 07. Radi stvaranja pretpostavki za provedbu Mjere 07 "Temeljne

usluge i obnova sela u ruralnim područjima" iz Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014. - 2020. (u daljnjem tekstu: Program ruralnog razvoja), te ostvarivanja ciljeva iz Županijske razvojne strategije u dijelu koji se odnosi na razvoj infrastrukturnih sustava, razvoj ruralnog prostora i kontinentalnog turizma, kako bi se unaprijedila kvaliteta života u ruralnom prostoru i stvorili uvjeti za ostanak stanovništva u tim prostorima, Skupština Osječko-baranjske županije donijela je Odluku o potporama za izradu dokumentacije za provedbu mjera iz Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014. - 2020. ("Županijski glasnik" broj 6/15.). U Proračunu Županije za 2016. godinu za ovu namjenu osigurana su sredstva u iznosu od 2.000.000,00 kuna.

Odlukom su uređeni uvjeti, način, te postupak odobravanja potpora za izradu dokumentacije za provedbu Mjere 07 iz Programa ruralnog razvoja korisnicima odnosno jedinicama lokalne samouprave s područja Osječko-baranjske županije (nastavno: Županija).

Potpore jedinici lokalne samouprave nije bespovratna nego ju je ona obvezna vratiti Županiji, nakon što Agencija za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (u daljnjem tekstu: provedbeno tijelo) izvrši prvu isplatu sredstva za sve prihvatljive troškove, a među kojima su troškovi za izradu dokumentacije za koje je Županija dodijelila potporu. Jedinica lokalne samouprave može tijekom godine podnijeti jednu prijavu za svaku podmjeru. Ukoliko podnese više prijava tijekom godine, nova potpora se ne može odobriti dok nije Županiji u cijelosti vratila ranije odobrenu potporu za prihvatljive troškove.

Pravo na podnošenje prijava za potporu imaju samo podnositelji zahtjeva koji su u cijelosti opravdali dosadašnje namjensko korištenje ranije dodijeljenih sredstava iz županijskog proračuna bez obzira na namjenu, te nemaju obveze prema županijskom proračunu.

Potpore za izradu dokumentacije (nastavno: Potpore) se odobravaju za projekte prihvatljivih ulaganja iz podmjere 7.2 Ulaganje u izradu, poboljšanje ili proširenje svih vrsta male infrastrukture (nastavno: Podmjera 7.2.) i podmjere 7.4. Ulaganje u pokretanje, poboljšanje ili proširivanje lokalnih temeljnih usluga za ruralno stanovništvo uključujući slobodno vrijeme i kulturne aktivnosti te povezanu infrastrukturu (nastavno: Podmjera 7.4.).

Potpore se odobravaju za troškove povezane s prihvatljivim ulaganjima u Podmjeri 7.2. tip operacije 7.2.2. (ulaganja u dokumentaciju za građenje nerazvrstanih cesta) i Podmjeri 7.4, a odnose se na:

- troškove investicijskih i drugih studija, te drugih pripremnih dokumenata,
- troškove izrade projektno-tehničke dokumentacije, geodetskih usluga, elaborata i studija izvodljivosti, kao
- i druge dokumentacije za čiju izradu se utvrdi potreba prilikom izrade dokumentacije iz prethodne točke,
- troškove PDV-a ukoliko korisnik nije upisan u registar obveznika PDV-a.

Prihvatljiva ulaganja moraju ispunjavati uvjete prihvatljivosti utvrđene Programom ruralnog razvoja i posebnog propisa za podmjeru 7.2. tip operacije 7.2.2. i podmjeru 7.4.

Prihvatljiva ulaganja u Podmjeri 7.4. u smislu Odluke su ulaganja u dokumentaciju za građenje: vatrogasnog doma i spremišta, društvenog doma/kulturnog centra, planinarskog doma i skloništa, turističkog informativnog centra, dječjeg igrališta, sportske građevine, objekta za slatkovodni sportski ribolov (ribički dom, nadstrešnica i drugo), rekreacijske zone na rijekama i jezerima, biciklističke staze i trake, tematske putove i parkove, građevine za ostvarivanje organizirane njege, odgoja, obrazovanja i zaštite djece do polaska u osnovnu školu, javne zelene površine (parkovi i slično), pješačke staze, pješačke zone, otvorenog odvodnog kanala koji nije sastavni dio ceste, groblja (komunalne infrastrukture i prateće građevine), tržnice, javne prometne površine (trg, pothodnik, nadvožnjak, javne stube i prolaz).

Potpora za prihvatljiva ulaganja iznose do 50% od ukupno nastalih troškova po pojedinom projektu, a najviše do iznosa od 250.000,00 kuna.

Sukladno Odluci, Povjerenstvo za potpore za izradu dokumentacije za provedbu Programa ruralnog razvoja objavilo je 15. siječnja 2016. godine na internetskoj stranici Županije Javni poziv za dodjelu potpora za izradu dokumentacije za provedbu mjera iz Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014. - 2020. Javni poziv bio je otvoren do utroška sredstava planiranih u Proračunu Osječko- baranjske županije za 2016. godinu, a najkasnije do 31. listopada 2016. godine.

Odlukom je dana mogućnost jedinicama lokalne samouprave da u njihovo ime i za račun povjere Županiji provedbu postupak i ugovori izradu dokumenata, a za čiju izradu je odobrena potpora te da Županija s istima zaključuje ugovor o komisionom vođenju poslova izrade dokumentacije i ugovor o sufinanciranju. Ovu mogućnost nije koristila ni jedna prijavljena jedinica lokalne samouprave.

U 2016. godini temeljem Odluke o potporama za izradu dokumentacije za provedbu mjera iz Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014. - 2020. dodijeljeno je 17 potpora u ukupnom iznosu od 1.614.850,01 kuna, a podaci o korisnicima, namjeni i iznosima dani su u tablici 5.

Tablica 5. Pregled dodijeljenih potpora za izradu dokumentacije za provedbu mjera iz Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014. - 2020.

Redni broj	Naziv korisnika	Namjena korisnika	Iznos potpore u kunama
1.	Općina Draž	izrada potrebne dokumentacije za rekonstrukciju otesnice od Podolja do Duboševice, rekonstrukciju oborinske odvodnje, kolnih prilaza i zelenih javnih površina u naselju Duboševica	34.500,00
2.	Općina Draž	izrada potrebne dokumentacije za rekonstrukciju zgrade sporta u Batini	8.625,00
3.	Općina Drenje	izrada potrebne dokumentacije za izgradnju nerazvrstanih cesta u naselju Bračevci	66.965,63
4.	Grad Donji Mholjac	izrada potrebne dokumentacije za izgradnju nerazvrstanih cesta u prigradskim naseljima Grada Donjeg Miholjca	114.848,44
5.	Grad Donji Miholjac	izrada potrebne dokumentacije za rekonstrukciju i povećanje kvalitete boravka za javne zgrade - mjesni domovi u Radikovcima, Golincima, Rakitovici i Svetom Đurđu	103.740,00
6.	Općina Viljevo	izrada potrebne dokumentacije za izgradnju nerazvrstanih cesta na području Općine Viljevo	93.745,94
7.	Općina Drenje	Izrada Elaborata analize potencijalnih lokacija za izgradnju sportsko rekreacijskih sadržaja uz vode koje koriste ribiči na području jezera "Borovik",	26.875,00
8.	Grad Valpovo	izrada potrebne dokumentacije za rekonstrukciju i dogradnju Društvenog doma u Nardu	39.375,00
9.	Grad Belišće	izrada potrebne dokumentacije za rekonstrukciju i izgradnju društvene infrastrukture u prigradskim naseljima Grada Belišća	151.875,00
10.	Grad Belišće	izrada potrebne dokumentacije za rekonstrukciju i izgradnju prometne infrastrukture (nerazvrstanih cesta) u prigradskim naseljima Grada Belišća	86.125,00
11.	Općina Ernestinovo	izrada potrebne dokumentacije za izgradnju biciklističkih staza na području Općine Ernestinovo	121.875,00

12.	Općina Feričanci	izrada potrebne dokumentacije za izgradnju nerazvrstane ceste "Goveđa glava" u Feričancima	250.000,00
13.	Općina Kneževi Vinogradi	izrada potrebne dokumentacije za izgradnju nerazvrstane ceste od kružnog toka na ulazu u Kneževe Vinograde do budućeg kampa u sklopu SRC Bazeni	69.800,00
14.	Općina Kneževi Vinogradi	izrada potrebne dokumentacije za Uređenje parka ispod ribnjaka uključujući vodene površine, mostove preko vodenih površina i hortikulturu	174.000,00
15.	Općina Đurđenovac	izrada projektne dokumentacije za rekonstrukciju nerazvrstane ceste u naselju Krčevina - Zagorska ulica	121.250,00
16.	Općina Đurđenovac	izrada projektne dokumentacije za izgradnju pješačkih staza na području Općine Đurđenovac po projektu "Siguran pješak"	123.125,00
17.	Općina Bilje	izrada Elaborata analize potencijalnih lokacija za izgradnju sportsko - rekreacijskih sadržaja uz vode Stare Drave koje koriste ribiči na području Općine Bilje	28.125,00

Izvor: Upravni odjel za poljoprivredu i ruralni razvoj Osječko-baranjske županije

II. POTPORE RURALNOM TURIZMU NA PODRUČJU OSJEČKO-BARANJSKE ŽUPANIJE U 2016. GODINI

Ruralni turizam je postao najprepoznatljiviji posebni oblik turističkih usluga kojemu se u Slavoniji i Baranji daje veliki značaj poglavito zbog kompleksnosti usluga i razvoja ruralnih područja. Naša Županija u samom je vrhu u razvoju turizma među kontinentalnim županijama. Važnost ruralnog turizma, prije svega, ogleda su u vrlo važnoj interakciji poljoprivredne proizvodnje, proizvodnje tradicionalnih proizvoda, prezentiranja tradicije, tradicijske gastronomije i turističkih usluga, jednom riječju korištenju već postojećih resursa.

Razvojnou strategijom Osječko-baranjske županije, temeljnim planskim dokumentom za održivi gospodarski razvoj Županije, strateški ciljevi jednake važnosti, unutar kojih se nalazi definirano petnaest prioriteta. Jedan od ciljeva je razvoj konkurentnog gospodarstva, te prioritet - razvoj kontinentalnog turizma.

Radi stvaranja pretpostavki za provedbu Županijske razvojne strategije u dijelu koji se odnosi na ostvarivanje strateškog cilja razvoja konkurentnog gospodarstva kroz razvoj ruralnog turizma, Skupština Županije je donijela Odluku o potporama u ruralnom turizmu na području Osječko-baranjske županije ("Županijski glasnik" broj 6/15.) nastavno: Odluka o potporama u ruralnom turizmu, kojom su se uredili uvjeti, način, te postupak odobravanja potpora u ruralnom turizmu na području Županije. Pod potporama u ruralnom turizmu podrazumijevaju se nepovratna financijska sredstva odobrena iz Proračuna Županije za projekte i aktivnosti usmjerene postizanju ciljeva razvoja ruralnog turizma utvrđenih strategijskim i programskim odrednicama razvoja Županije.

Vrste potpora:

1. Potpora za ulaganja u razvoj i unaprjeđenje ruralnog turizma,
2. Potpora za autohtonu eno i gastro ponudu,
3. Potpora za organizaciju i sudjelovanje na sajmovima i manifestacijama.

Potpore za razvoj turizma smatraju se potporama male vrijednosti u smislu članka 2. stavak 1. podstavak 5. Zakona o državnim potporama ("Narodne novine" broj 47/14.), uređenog Uredbom Komisije (EU) br. 1407/2013 o primjeni članaka 107. i 108. Ugovora o funkcioniranju Europske unije na de minimis potpore (Službeni list Europske unije L352/1 od 24. prosinca 2013. godine).

Navedenom Uredbom Komisije (EU) br. 1407/2013 uređene su de minimis potpore koje se dodjeljuju poduzetniku, a koja zbog svoga iznosa ne narušava ili ne prijeti narušavanjem tržišnog natjecanja i ne utječe na trgovinu između država članica Europske unije te ne predstavlja državnu potporu iz članka 107. Ugovora o funkcioniranju Europske unije. Prema navedenoj Uredbi poduzetnik je svaki subjekt koji obavlja gospodarsku djelatnost bez obzira na njegov pravni status ili način financiranja. Gornja granica de minimis potpora koje može primiti jedan poduzetnik je 200.000 eura u bilo kojem trogodišnjem razdoblju. Za potrebe utvrđivanja prethodno navedene gornje granice potpore se izražavaju kao bespovratna novčana sredstva, a prema članku 4. stavak 2. navedene Uredbe potpora sadržana u bespovratnim sredstvima smatra se transparentnom de minimis potporom.

Korisnici potpora su obiteljska poljoprivredna gospodarstva, obrti i trgovačka društva registrirani za pružanje ugostiteljskih i turističkih usluga u ruralnom turizmu, udruge registrirane za djelatnosti povezane uz selektivne oblike ruralnog turizma i druge fizičke i pravne osobe koje imaju prebivalište odnosno sjedište na području Županije i koje ispunjavaju ostale uvjete utvrđene Odlukom o potporama u ruralnom turizmu i posebnim propisima odnosno pravilima o potporama male vrijednosti.

Pravo na podnošenje prijave nisu imali podnositelji koji su blokirani, odnosno u stečaju ili u postupku predstečajne nagodbe, odnosno koji su u postupku likvidacije. Također pravo na podnošenje prijave imali su samo podnositelji koji su u cijelosti opravdali namjensko korištenje ranije dodijeljenih sredstava iz županijskog proračuna.

Sukladno Odluci, Povjerenstvo za potpore u ruralnom turizmu objavilo je 1. ožujka 2016. godine na web stranici Županije:

- Javni poziv za dodjelu potpora za ulaganja u razvoj i unaprjeđenje ruralnog turizma na području Osječko-baranjske županije u 2016. godini.

Dana 3. listopada 2016. godine Povjerenstvo je objavilo:

- Javni poziv za dodjelu potpora za ulaganja u autohtonu eno i gastro ponudu na području Osječko-baranjske županije u 2016. godini
- Javni poziv za dodjelu potpora za organizaciju i sudjelovanje na manifestacijama u 2016. godini

Javni pozivi bili su otvoreni do 30. listopada 2016. godine, odnosno do iskorištenje sredstava.

1. Potpora za ulaganje u razvoj i unaprjeđenje ruralnog turizma

Potpore za ulaganja u razvoj i unaprjeđenje ruralnog turizma dodjeljuje se za ulaganja u razvoj i unaprjeđenje ugostiteljske i turističke usluge u ruralnom turizmu s ciljem podizanja razine kvalitete usluge, odnosno ostvarenje drugih ciljeva utvrđenih Županijskom razvojnom strategijom ili drugim planskim dokumentom, a osobito za:

- ulaganje u objekte za pružanje turističkih, odnosno ugostiteljskih usluga,
- ulaganja koja se odnose za ispunjavanje potrebnih uvjeta utvrđenih posebnim propisima za obavljanje registrirane djelatnosti ili nove djelatnosti,
- ulaganja u podizanje kvalitete usluge i konkurentnosti,
- ulaganja u svezi s proširenjem ponude ugostiteljskih i turističkih usluga,
- marketinške aktivnosti.

Potpore iznosi do 50% prihvatljivih troškova izvršenog ulaganja, a najviše do iznosa od 30.000,00 kuna. U 2016. godini temeljem Odluke o potporama u ruralnom turizmu za ulaganje u razvoj i unaprjeđenje ruralnog turizma dodijeljeno je 29 potpora u ukupnom iznosu od 400.000,00 kuna, a podaci o korisnicima, namjeni i iznosima dani su u tablici 6.

Tablica 6. Pregled dodijeljenih potpora za ulaganje u razvoj i unaprjeđenje ruralnog turizma na području Osječko-baranjske županije u 2016. godini

Redni broj	Naziv i adresa podnositelja zahtjeva	Namjena ulaganja	Iznos potpore
1.	CITADELA ZUPO, vl. Dozo Lazar i Silard Lazar, K. Lajoša 85, Vardarac 31327	Opremanje ugostiteljskog objekta (stolovi, stolice, toalet, lusteri, lampe)	30.000,00
2.	OPG Nataša Lazar, vl. Nataša Lazar, P. Šandora 46, Vardarac 31327	Opremanje seljačkog domaćinstva registriranog za pružanje ugostiteljskih usluga (ormari, stolovi, stolice ogledala)	22.000,00
3.	Etno selo d.o.o. , Kolodvorska 99 a, Karanac 31315	Renoviranje, opremanje registrirane kušaonice (stolovi, prozori) limarski radovi	23.000,00
4.	OPG Mazur Krešimir, Kneza Branimira 2, Bilje 31327	Nabava vanjskog bazena s opremom i web oglašavanje registriranog seljačkog domaćinstva za pružanje ugostiteljskih usluga	4.050,00
5.	Kneževi parkovi d.o.o., Glavna 82, Kneževi Vinogradi 31309	Opremanje ugostiteljskog objekta (kuhinja, šank), rasvjeta jezera i promidžba	30.000,00
6.	Obiteljski podrum Josić, vl. Vlatka Josić, Planina 194, Zmajevac 31307	Uređenje terase koja se nalazi u okviru Obiteljskog podruma Josić	25.000,00
7.	Državna ergela Đakovo i Lipik, Augusta Šenoae 45, Đakovo 31400	Adaptacija suvenirnice i ureda za prijem turista	10.000,00
8.	Seoski Turizam Sklepić, vl. Denis Sklepić, Kolodvorska 58, Karanac 31315	Opremanje i uređenje registriranog objekta za pružanje ugostiteljskih usluga u seljačkom domaćinstvu i nabava opreme za pružanje dodatnih usluga	15.000,00
9.	Rebolj obrt za trgovinu i ugostiteljstvo, vl. Dražen Rebolj, J.J. Strossmayera 313, Osijek 31000	Opremanje i uređenje objekta registriranog kao odmaralište i slični objekti za kraći odmor	30.000,00
10.	Varga ugostiteljski obrt, vl. Andrea Varga Kučić, Kralja Zvonimira 37a, Bilje 31327	Opremanje ugostiteljskog objekta	2.500,00
11.	AGROZOLI poljopr. obrt, vl. Zoltan Pinkert, Maršala Tita 16, Suza 31309	Promidžba subjekta registriranog za djelatnost restorana	2.500,00
12.	VARDARČANKA d.o.o., Š. Petefija 39, Vardarac 31327	Opremanje i uređenje objekta registriranog za pružanje ugostiteljskih usluga	18.000,00
13.	OPG Nada Piljić, Ive Lole Ribara 8a, Karanac 31315	Opremanje i uređenje objekta registriranog za pružanje ugostiteljskih usluga u seljačkom domaćinstvu u svrhu podizanja kvalitete usluga	25.000,00
14.	Didin konak d.o.o., P. Šandora 93, Kopačevo 31327	Opremanje i uređenje objekta registriranog za pružanje ugostiteljskih usluga u svrhu podizanja kvalitete usluga	25.000,00
15.	Slavonska polja, obrt za ugostiteljstvo i poljoprivredu, vl. Strahinja Krnjaić, Nikole Tesle 6, Bijelo Brdo 31204	Izrada promidžbenog materijala	450,00

16.	OPG Bogdan Damir, Hercegovačka 16, Višnjevac 31222	Opremanje, uređenje i promidžba objekta registriranog za pružanje ugo. usluga u seljačkom domaćinstvu	1.000,00
17.	Adventure zone j.d.o.o., Trg Bana J. Jelačića 30, Osijek 31000	Nabava opreme za pružanje usluga u adrenalinskom turizmu	10.000,00
18.	SABOPRODUKT poljoprivredna proizvodnja usluge i trgovine, vl. Atila Sabo, Kolodvorska 146, Karanac 31315	Opremanje kušaonice i promidžba obiteljskog podruma	8.000,00
19.	Zlatna školjka d.o.o, Kiš Ferenc 7, Kopačevo 31327	Nabava mobilne kućice za iznajmljivanje i nabava crijeva za izmjenu krovišta	25.000,00
20.	Škobić poljoprivredni obrt, vl. Domagoj Škobić, Balinac 33, Aljmaš 31205	Opremanje i uređenje soba za iznajmljivanje	2.500,00
21.	IDmanufaktura j.d.o.o. za usluge i turizam, Vukovarska 23, Osijek 31000	Opremanje i uređenje vinskog bara i vinoteke	8.000,00
22.	RAPTOR, obrt za najam opreme za rekreaciju, vl. Igor Apčad, I.G. Kovačića 2, Bilje 31327	Nabava opreme za pružanje usluga u adrenalinskom turizmu	5.000,00
23.	Udruga Spiritus OS, Županijska 13a, Osijek 31000	Zakup web prostora za oglašavanje ponude autohtonih domaćih proizvoda u cilju razvoja gastronomske ponude u ruralnom turizmu	3.000,00
24.	OPG Kolar Ljudevit, Maršala Tite 96/e, Suza 31309	Uređenje pristupnog puta za kamp, opremanje i uređenje smještajnih jedinica i marketinške aktivnosti	12.000,00
25.	OPG Sreto Balaš, seljačko domaćinstvo bakine čarolije, Sunčana 3, Karanac 31315	Opremanje i unutrašnje uređenje smještajnih jedinica i oglašavanje	25.000,00
26.	OPG Slaven Bakić "Bakina kuća", Petra Kovčalije Pere 101, Dal,	Nabava opreme za promociju i degustaciju vina	4.000,00
27.	All4wine j.d.o.o., Zeleno polje 14, Osijek 31000	Opremanje registriranog objekta za pružanje ugostiteljskih usluga u seljačkom domaćinstvu	5.000,00
28.	Marko, obrt za ugostiteljstvo i turizam, vl. Vladimir Škrobo, Kolodvorska 99, Karanac 31315	Izgradnja i opremanje smještajnih jedinica za pružanje ugostiteljskih usluga u seljačkom domaćinstvu	25.000,00
29.	Srećko Grgić iz Kneževih Vinograda vlasniku objekta za iznajmljivanje soba u domaćinstvu "Sobe Irena", M. Klaina 12, Kneževi Vinogradi 31309	Opremanje i promidžba objekta registriranog za pružanje ugostiteljskih usluga u domaćinstvu	4.000,00

Izvor: Upravni odjel za poljoprivredu i ruralni razvoj Osječko-baranjske županije

2. Potpora za autohtonu eno i gastro ponudu

Potpore za ulaganja u autohtonu eno i gastro ponudu dodjeljuje se pružateljima ugostiteljskih i turističkih usluga u ruralnom turizmu koji se snabdijevaju poljoprivrednim proizvodima od lokalnih poljoprivrednih proizvođača, a što izravno pridonosi razvoju lokalnih poljoprivrednih proizvođača,

povećanju konkurentnosti, te se potiče očuvanje autentične lokalne kuhinje. Lokalni poljoprivredni proizvođači su proizvođači poljoprivrednih proizvoda čija je proizvodnja najviše udaljena do 30 kilometara od objekta gdje prijavitelj pruža turističke i ugostiteljske usluge.

Potpore iznosi do 50% iznosa plaćenih računa za kupovinu poljoprivrednih proizvoda od lokalnih poljoprivrednih proizvođača, a najviše do iznosa od 5.000,00 kuna i može se ostvariti jednom godišnje. Pravo prijave za korištenje potpore imaju pružatelji usluga u ugostiteljstvu i turizmu koji imaju prebivalište odnosno sjedište na području Županije.

U 2016. godini temeljem Odluke o potporama u ruralnom turizmu za povezivanje s lokalnim poljoprivrednim proizvođačima dodijeljeno je 6 potpora u ukupnom iznosu od 30.000,00 kuna, a podaci o korisnicima, namjeni i iznosima dani su u tablici 7.

Tablica 7. Pregled dodijeljenih potpora za povezivanje s lokalnim poljoprivrednim proizvođačima na području Osječko-baranjske županije u 2016. godini

Redni broj	Naziv i adresa podnositelja zahtjeva	Namjena ulaganja	Iznos potpore
1.	Citadela, zajednički ugostiteljski i poljoprivredni obrt, vlasnik Dozo Lazar i Silard Lazar, Vardarac, Košuta Lajaoša 85	Nabava poljoprivrednih proizvoda od lokalnih poljoprivrednih proizvođača (crveni luk, mljevena paprika i voćna rakija)	5.000,00
2.	Vardarčanka d.o.o., Š. Petefija 39, Vardarac 31327	Nabava poljoprivrednih proizvoda od lokalnih poljoprivrednih proizvođača (vino i riba)	5.000,00
3.	OPG Nada Piljić, I.L.Ribara 8a, 31315 Karanac	Nabava poljoprivrednih proizvoda od lokalnih poljoprivrednih proizvođača (rakija, vino, sir, džemovi, zimnica))	5.000,00
4.	Didin konak d.o.o. Petefi Šandora 93, 31327 Bilje	Nabava poljoprivrednih proizvoda od lokalnih poljoprivrednih proizvođača (mljevena paprika i riba)	5.000,00
5.	OPG Kolar Ljudevit, Maršala Tite 96/e, Suza 31309	Nabava poljoprivrednih proizvoda od lokalnih poljoprivrednih proizvođača (mljevena paprika, sir, svinje)	5.000,00
6.	Marko, obrt za ugostiteljstvo i turizam, vl. Vladimir Škrobo, Kolodvorska 99, Karanac 31315	Nabava poljoprivrednih proizvoda od lokalnih poljoprivrednih proizvođača (suhomesnati proizvodi)	5.000,00

Izvor: Upravni odjel za poljoprivredu i ruralni razvoj Osječko-baranjske županije

3. Potpora za organizaciju i sudjelovanje na sajmovima i manifestacijama

Potpore za organizaciju i sudjelovanje na manifestacijama dodjeljuje se za organizaciju i/ili sudjelovanje na manifestacijama koje su od značaja za razvoj ruralnog turizma i predstavljanje turističkih potencijala Županije, kojima se promiče i predstavlja Županija kao aktivni sudionik u razvoju ruralnog turizma, a osobito za organizaciju i sudjelovanje na sajmovima i izložbama, znanstveno-stručnim skupovima, festivalima, smotrama, natjecanjima i drugim srodnim manifestacijama.

Visina potpora može iznositi do 50% prihvatljivih troškova. U 2016. godini temeljem Odluke o potporama u ruralnom turizmu dodijeljeno je 40 potpora za organizaciju i sudjelovanje na sajmovima i manifestacijama ukupnom iznosu od 199.915,00 kuna, a podaci o korisnicima, namjeni i iznosima dani su u tablici 8.

Tablica 8. Pregled dodijeljenih potpora za organizaciju i sudjelovanje na sajmovima i manifestacijama

Redni broj	Naziv korisnika	Namjena korisnika	Iznos potpore u kunama
1.	Orijentacijski klub "SOVA", Radnička 8, Šećerana 31300	Organizacija XX. otvorenog prvenstva Hrvatske u orijentacijskom trčanju "Croatia open 2016" u Našicama - Jankovac od 25. - 30. 7. 2016. godine,	4.990,00
2.	Konjogojska udruga "Vranac", Zadržna 34, 31214 Laslovo	Organizacija pokladnog jahanja u Laslovu u veljači 2016. godine	1.175,00
3.	Turistička zajednica Grada Beliše, Kralja Tomislava 206, 31551 Beliše	Sudjelovanje na manifestaciji "Proljeće u Konavlima" 15. - 17. travnja 2016. godine	4.000,00
4.	Univerzal.d.o.o., V. Nazora 68, 31400 Đakovo	Organizacija manifestacije Đakovo expo "Zlatne ruke", 7 sajam poljoprivrede, obrtništva i gospodarstva	10.000,00
5.	Udruga PLANTaža, A. Šenoe 14, Erdut 31206	Organizacija ReArt festivala 2016 u Osijeku 22. i 23. travnja 2016. godine,	3.000,00
6.	Etno selo d.o.o., Kolodvorska 99 a, 31315 Karanac	Sudjelovanje na manifestaciji "Gastro stol" u Biogradu na moru 3. - 5. lipnja 2016. godine	2.000,00
7.	Prvenstvo svijeta i okolnih sela, V. Nazora 16.A, 31300 Beli Manastir	Organizacija natjecanja u kuhanju graha pod nazivom Prvenstvo svijeta i okolnih sela, održana 18.6. 2016. godine u B. Manastiru	9.600,00
8.	Udruga PLANTaža, A. Šenoe 14, Erdut 31206	Organizacija Papergirl Osijek 2016, 2.7. 2016. godine	750,00
9.	Etno selo d.o.o., Kolodvorska 99 a, 31315 Karanac	Sudjelovanje na manifestaciji "13. sajam lova, ribolova i	2.000,00
10.	Turistička zajednica OBŽ, Kapucinska 40, 31000 Osijek	Suorganizator Osijek street race show koji se održao 28. i 29. 5. 2016. godine u Osijeku	6.000,00
11.	Kneževi parkovi d.o.o., Glavna 82, 31309 Kneževi Vinogradi*	Organizacija GatorFesta - festival dobrog vina 21.5., 10.6 2016. u K. Vinogradima i 11.6. 2016. u Zmajevcu (2.000 sudionika)	10.000,00
12.	Turistička zajednica Grada Našice, Pejačevićev trg 4, 31500 Našice	Organizacija 16. festivala Dani Slavonske šume od 9. do 11. rujna 2016. godine	20.000,00
13.	Državna ergela Đakovo i Lipik, A. Šenoe 45, 31400 Đakovo	Organizacija manifestacije Uskrs na Ergeli Đakovo i organizacija 510 godina Ergele Đakovo	10.000,00
14.	Sportsko rekreativna ribolovna udruga "Štuka", Popovac, Ivana Galinca Cice 32	Organizacija i sudjelovanje na ribolovnim natjecanjima tijekom 2016. godine	2.000,00
15.	Športsko ribolovna društvo "Linjak", Matije Gupca 1 Čeminac	Sudjelovanje na ribolovnim natjecanjima tijekom 2016. godine	2.000,00
16.	Zajednica ŠRU Baranje, Sv. Martina 1a 31300 Beli Manastir	Organizacija Baranjske lige i 50. obljetnice postojanja	20.000,00
17.	Športsko ribolovna udruga "Belje", Industrijska 10, 31302 Kneževo	Sudjelovanje na ribolovnom natjecanju Baranjske lige u lovu ribe udicom na plovak 5 kolo	700,00

18.	Športsko ribolovno društvo "Vir" Duboševica, Dr. Franje Tuđmana 2, 31304 Duboševica	Sudjelovanje na 8. Danima vina, turizma i cikloturizma Osječko-baranjske županije u Osijeku 7. svibnja 2016. godine	900,00
19.	Športsko ribolovno društvo "Šaran" Šećerana	Organizacija i sudjelovanje na ribolovnim natjecanjima i turističkim manifestacijama tijekom 2016. godine	2.000,00
20.	Športsko ribolovna udruga "Smuđ", Sv. Martina 1a 31300 Beli Manastir	Organizacija i sudjelovanje na ribolovnim natjecanjima tijekom 2016. godine	2.000,00
21.	Športsko ribolovno društvo "Bjelica", K. Tomislava bb, Meće 31326 Darda	Sudjelovanje na ribolovnim natjecanjima tijekom 2016. godine	2.000,00
22.	Osječki ribolovni športski klub, P. Pejačevića 5, 31000 Osijek	Organizacija i sudjelovanje na ribolovnim natjecanjima tijekom 2016. godine	2.000,00
23.	Športsko ribolovna udruga "Amadeus", Sv. Martina 6, 31300 B. Manastir	Organizacija i sudjelovanje na ribolovnim natjecanjima tijekom 2016. godine	2.000,00
24.	Lokalna akcijska grupa "Karašica", Matije Gupca 32, Valpovo 31500	Sudjelovanje na sajmu "Okusi Hrvatsko" 25.-27. 8. 2016. u Baškoj Vodi	3.000,00
25.	Udruga Čokoladarnica Chade, M. Divalta 114, Osijek 31000	Sudjelovanje na manifestacijama tijekom 2016. godine	5.000,00
26.	Javna ustanova Park prirode Kopački rit, Titov dvorac 1, Lug 31328	Organizacija 5. simpozija s međunarodnim sudjelovanjem "Kopački rit jučer, danas sutra 2016"	6.000,00
27.	Vinarija Iuris d.o.o , B.Bartoka 52, Dalj 31226	Sudjelovanje na manifestacijama: WOW - Žene i vino 9.3.2016 i Wine expo 22. i 23. 4. 2016. i Wine shou Prague 12.10.2016	10.000,00
28.	Športsko ribolovno društvo "AMUR", I.Gundulića 2, Darda 31326	Sudjelovanje na Hrv.liga HŠRS - lov ribe udicom na plovac, Završnica kupa Hrvatske - seniorke	10.000,00
29.	SABOPRODUKT, poljop.proizvodnja, usluge i trgovihna, vl. Atila Sabo, Kolodvorska 146, Karanac 31315	Sudjelovanje na 3. Međunarodnom festivalu vina, delicija i ugodnog življenja 9. - 10.12. 2016.	400,00
30.	Natjecateljski rekreativni ribolovni klub "ESSEKER", V.I.Meštrovića 26f, Osijek 31000	Sudjelovanje na športsko-ribolovnim natjecanjima u 2016. godini	5.000,00
31.	Športsko ribolovno društvo Karas Bilje, Kralja Zvonimira 2, Bilje 31327	Sudjelovanje na športsko-ribolovnim natjecanjima u 2016. godini	3.000,00
32.	Športsko ribolovno društvo "ŠTUKA" Novi Čeminac, Kralja Zvonimira 1, Novi Čeminac 31325	Sudjelovanje na športsko-ribolovnim natjecanjima u 2016. godini	1.500,00
33.	Turistička zajednica općine Bilje, Kralja Zvonimira 10, Bilje 31327	Katalog smještaja na hrvatskom i engleskom jeziku	4.000,00

34.	Udruga za njegovanje običaja Mađara Surduk, Maršala Tita 191, Zmajevac 31307	Organizacija manifestacije Vinski bor-maraton u Zmajevcu od 1. - 2. 10. 2016. godine	14.000,00
35.	Privilegium d.o.o, Šandora Petefija 48, Kopačevo 31327	Organizacija manifestacije "Dvorišta" vraćamo život stare kuće Kopačeva	5.000,00
36.	Športsko ribolovna udruga "ŠTUKA", Kolodvorska 24, Baranjsko Petrovo Selo 31322	Sudjelovanje na športsko-ribolovnim natjecanjima u 2016. godini	2.000,00
37.	Udruga kreativna rekreacija, J. Huttlera 20b, Osijek 31000	Organizacija Edukativnog kukuruznog labirinta od 8. - 10.8.2016	4.400,00
38.	OPG Kolar Ljudevit, Maršala Tita 96/e, Suza 31308	Sudjelovanje na manifestacijama Pink day 19.3.2016, Zagreb i Dalmacija Wine Expo 22. i 23. 4. 2016. Split	3.000,00
39.	ŠRD Linjak Topolje, Puškaš 50, Topolje 31304	Sudjelovanje na športsko-ribolovnim natjecanjima u 2016. godini	1.500,00
40.	Udruga čuvari starih zanata, Kolodvorska 99, Karanac 31315	Organizacija i sudjelovanje na Proljetnom sajmu u Karancu 20.3.2016.	3.000,00

Izvor: Upravni odjel za poljoprivredu i ruralni razvoj Osječko-baranjske županije

ZAKLJUČAK

Radi unaprjeđenja poljoprivrede na području Osječko-baranjske županije od 2004. godini pokrenuto je niz projekata kojima je bio cilj pomoći poljoprivrednim proizvođačima koji ulažu u biljnu proizvodnju, u navodnjavanje, u podizanje dugogodišnjih nasada, u proizvodnju mlijeka, jaja i mesa, kao i onima koji imaju druga ulaganja koja u konačnici predstavljaju ulaganja u razvoj i unaprjeđenje poljoprivredne proizvodnje. Ulaganjem u istraživačke projekte Županija u suradnji sa znanstvenim i istraživačkim institucijama stvara uvjete za razvoj poljoprivredne proizvodnje na znanstvenim temeljima i rezultatima provedenih istraživanja.

Strateškim dokumentima prepoznata je važnost ulaganja u poljoprivrednu proizvodnju, te se provedbom različitih projekata osigurava i strukturna prilagodba i porast konkurentnosti unutar poljoprivrednog sektora. U provedbi tih projekata posebno se ističe valorizacija svakog pojedinog poljoprivrednog gospodarstva, korisnika sredstava osiguranih tim projektima, te mogu za pojedince, obiteljska poljoprivredna gospodarstva, zadruge i obrtnike, te trgovačka društva postati izvor razvojnih prilika. Uz navedeno, kroz projekte se ostvaruje efikasnija suradnja između samih proizvođača i tako otvara mogućnost povezivanja i udruživanja temeljenih na zajedničkim stručnim, ekonomskim i organizacijskim interesima u području proizvodnje, prerade i nastupa na i prema tržištu.

U daljnjem razvoju poljoprivrede na području Županije potrebno je razvijati infrastrukturu u poljoprivredi kroz izgradnju dostatnih skladišnih prostora za povrtlarsku i voćarsku proizvodnju. Paralelno s time neophodno je intenzivno poticanje uspostave prerađivačkih pogona za voće i povrće. S obzirom na dovoljne količine vode na području Županije potrebno je nastaviti s aktivnostima na provedbi Nacionalnog projekta navodnjavanja i gospodarenja poljoprivrednim zemljištem, razvijati povrtlarsku i voćarsku proizvodnju i na takav način mijenjati sjetvenu strukturu površina te snažno poticati radno intenzivne proizvodnje, odnosno proizvodnje koje godišnje imaju više od 2.000 radnih sati.

Republika Hrvatska ulaskom u Europsku uniju u poljoprivredi primjenjuje Zajedničku poljoprivrednu politiku (u daljnjem tekstu: ZPP). Ciljevi ZPP-a su potpora poljoprivrednom dohotku, osiguravanje životnog standarda za poljoprivrednu populaciju, podizanje poljoprivredne produktivnosti, stabilizacija tržišta, sigurnost opskrbe tržišta, osiguranje poljoprivrednih proizvoda za potrošače po razumnim cijenama.

Reformirana Zajedničke poljoprivredne politike 2014. - 2020. stavlja veći naglasak na zaštitu okoliša, osigurava pravedniju raspodjelu sredstava EU i pomoći poljoprivrednicima kako bi se bolje nosili s tržišnim izazovima. Financiranje zajedničke poljoprivredne politike za razdoblje 2014. - 2020. godine osigurava se iz Europskog fondom za jamstva u poljoprivredi koji osigurava izravnu financijsku pomoć poljoprivrednicima (EFJP) kao I. stup i Europskog poljoprivrednog fonda za ruralni razvoj (EPFRR) koji je usmjeren na financiranje programa za ruralni razvoj kao II. stup.

Lokalna proizvodnja hrane je dio tradicije i važna sastavnica života na ruralnim područjima. Korištenjem kratkih lanaca opskrbe, lokalnim proizvođačima ostaje veći udio dodane vrijednosti proizvoda. Osim toga, jača se lokalna ekonomija koja omogućava održivost bavljenja poljoprivredom i opstojnost malih poduzeća, obrta i poljoprivrednih gospodarstava. Razvijen sustav lokalne proizvodnje hrane treba dovesti do stvaranja raznolikosti i različitosti ruralne ekonomije. To je osobito važno za Osječko-baranjsku županiju koja se profilira kao turistički poželjna destinacija.

U narednom razdoblju provedbe Programa ruralnog razvoja Republike Hrvatske za razdoblje 2014. - 2020. godine treba stvoriti preduvjete za razvoj ruralnog prostora za zadržavanje i povratak stanovništva u ruralne prostore kroz osiguravanje potrebne komunalne i društvene infrastrukture, a što je osobito moguće provedbom mjere Mjere 07 "Temeljne usluge i obnova sela u ruralnim područjima". Potporom jedinicama lokalne samouprave za izradu projektne dokumentacije za pojedine podmjere u okviru Mjere 07, omogućeno je da je za 27 projekata izrađena projektna dokumentacije ili je u tijeku njena izrada.

Strateški ciljevi razvoja Županije su održivi razvoj i unaprjeđenje prostora, razvoj konkurentnog gospodarstva, a jedna od značajnih mjera u ostvarivanju cilja razvoja konkurentnog gospodarstva je razvoj kontinentalnog turizma. Osječko-baranjska županija polazeći od činjenice kako su turizam i poljoprivreda u formiranju turističkog proizvoda komplementarne grane, ističući svoje komparativne prednosti koncipirala je svoje potpore u poljoprivredi, ruralnom razvoju i ruralnom turizmu. Dugoročni održivi razvoj ruralnih područja je strateški cilj gospodarskog razvoja, budući da i drugi gospodarski i društveni sektori imaju veliki utjecaj na razvoj ruralnih područja. Lokalno proizvedena hrana integrira sve procese od proizvodnje, prerade, distribucije i potrošnje na maloj razini i pri tome potiče razvoj održivih lokalnih gospodarstava i stvara snažnu vezu između proizvođača i potrošača, a što je cilj potpora Osječko-baranjske županije. Osobito na značenju dobiva povezanost lokalnih poljoprivrednih proizvođača s pružateljima turističkih i ugostiteljskih usluga u ruralnom prostoru.

U razvoju turizma Osječko-baranjska županija pridaje pozornost manifestacijama koje imaju za cilj promicanje eno i gastro ponude, kulturne baštine, tradicije i narodnih običaja. Kroz manifestacije stvaramo novi turistički proizvod koji objedinjuje cjelokupnu turističku ponudu određenog prostora. Veoma važan pokretač cjelokupnog ruralnog razvoja i ruralnog turizma Osječko-baranjske županije je razvoj vinskog turizma. U cilju navedenog Županija poduzima određene aktivnosti i mjere kako bi se svi sadržaji u vinorodnim područjima koji su usmjereni vinskom turizmu što više unaprijedili kako bi promovirali Županiju i kao destinaciju s vrhunskim vinima i bogatom gastronomskom ponudom.

Osječko-baranjska županija svojim potporama ruralnom prostoru i ruralnom turizmu stvara mogućnosti za daljnje zapošljavanje i ulaganja u poljoprivredne i nepoljoprivredne djelatnosti, a u cilju daljnjeg očuvanja ruralnog prostora.